

Non-Jew's Funeral

רפואה שלמה הרב מנחם בן חנה

May a Kohen Attend the Funeral of a Non-Jew?
May a non kohen attend at a church or graveside?

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קיד עמוד א

אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים, אמר ליה: מהו שיסדרו בבעל חוב? - אמר ליה: גמר מיכה מיכה מערכין; גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך גבי בעל חוב כתיב וכי ימוך אחיך.

- מנין לערום שלא יתרום? - דכתיב ולא יראה בך ערות דבר. - אמר ליה: לאו כהן הוא מר, מאי טעמא קאי מר בבית הקברות? - אמר ליה: לא מתני מר טהרות? דתניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: קבריהן של נכרים אין מטמאין, שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם - אתם קרויין אדם, ואין נכרים קרויין אדם. - אמר ליה: בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא? - אמר ליה: ואמאי? - אמר ליה: דחיקא לי מילתא. דבריה ועייליה לגן עדן, אמר ליה: פשוט גלימך, ספי שקול מהני טרפי. ספא שקל. כי הוה נפיק שמע דקאמר: מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוה! נפץ שדנהו. אפילו הכי, אתייה לגלימיה, סחט גלימא ריחא, זבניה בתריסר אלפי דינרי, פלגינהו לחתנוותיה.

§ The Gemara relates: **Rabba bar Avuh found Elijah standing in a graveyard of gentiles. Rabba bar Avuh said to him: What is the halakha with regard to making arrangements for the debtor? Elijah said to him: A verbal analogy is derived from the usage of the term “poor” written in the context of a debtor and the term “poor” written in the context of valuations. With regard to valuations, it is written: “But if he is too poor [makh] for your valuation” (Leviticus 27:8), and with regard to a creditor, it is written: “But if your brother be poor [yamukh]” (Leviticus 25:35).**

Rabba bar Avuh now asks Elijah another question: **From where is it derived with regard to a naked person that he may not separate teruma?** He replied: **As it is written: “And He see no unseemly thing in you” (Deuteronomy 23:15).** This verse indicates that one may not recite any words of sanctity, including the blessing upon separating *teruma*, in front of one who is naked.

The *amora* proceeded to ask Elijah a different question and **said to him: Is not the Master a priest? What is the reason that the Master is standing in a cemetery? Elijah said to him: Has the Master not studied the mishnaic order of Teharot? As it is taught in a baraita: Rabbi Shimon ben Yoḥai says that the graves of gentiles do not render one impure, as it is stated: “And you, My sheep, the sheep of My pasture, are man” (Ezekiel 34:31), which teaches that you, i.e., the Jewish people, are called “man,” but gentiles are not called “man.”** Since the Torah states with regard to ritual impurity imparted in a tent: “If a man dies in a tent” (Numbers 19:14), evidently impurity imparted by a tent does not apply to gentiles.

Rabba bar Avuh **said to him:** How could I be familiar with that *baraita*? If **I cannot** be proficient in the more commonly studied **four** orders of the Mishna, **can I** be knowledgeable in all **six**? Elijah **said to him: Why** are you not learned in them all? Rabba bar Avuh **said to him: The matter** of a livelihood is **pressing for me**, and I am therefore unable to study properly. Elijah **led him and brought him into the Garden of Eden** and **said to him: Remove your cloak, gather up** and **take some of these leaves** lying around. Rabba Bar Avuh **gathered** them up and **took** them.

The Gemara in Masechet Baba Mesia (114) records the view of Rabbi Shimon Bar Yohai that the remains of a non-Jew are not included in the law of "Tum'at Ohel," the status of impurity obtained by being present under the same roof as a corpse. According to Rabbi Shimon, a person obtains Tum'a through direct contact with a gentile corpse, but not by being under the same roof as a gentile corpse. (This is as opposed to a situation of being in the same room as a Jewish corpse, which certainly results in Tum'a.) This view would allow Kohanim to attend the funeral of a non-Jew, since one does not contract Tum'a by being present in the same room as a non-Jewish corpse. Several leading Rishonim (Medieval Halachic scholars), including the Rambam, the Ramban, the Rashba and the Ritba, follow Rabbi Shimon's position. By contrast, Tosafot (Talmudic commentaries by the Medieval French and German scholars), based on a Mishna in Masechet Ohalot, rule that one contracts Tum'a even by simply being present in the same room as a gentile corpse.

Is it permissible for a Kohen to attend the funeral of a non-Jew, such as if he has a non-Jewish neighbor or business associate whose relative passes away? As we know, the Torah forbids Kohanim from coming in contact with Tum'a (ritual impurity), and they may therefore not be under the same roof as a Jewish corpse. The question thus arises as to whether this applies to gentile corpses, as well.

It must first be clarified that we deal here only with a ceremony held in a funeral parlor, as opposed to in a chapel or church; there is no question that one may not attend a service in a chapel or church.

As for ceremonies held in funeral parlors, this question hinges on the issue debated already in the Talmud as to whether gentile corpses transmit Tum'a in the same manner as Jewish corpses.

The Shulhan Aruch follows the lenient ruling of Rabbi Shimon, that one does not contract Tum'a by being under the same roof as a gentile corpse. He adds, however, that a Kohen should preferably avoid such situations as a measure of stringency. Thus, if a Kohen must attend a non-Jewish funeral in the interest of maintaining peaceful relations or as a professional formality, then he may do so, provided, as mentioned, that it is not held in a church or chapel. If he can somehow excuse himself from attending, it is preferable that he do so, though if he feels he must attend he may, in accordance with the Shulhan Aruch's ruling.

There is no prohibition at all for non-Kohanim to attend the funeral of a non-Jew in a funeral parlor.

Summary: A Kohen may attend the funeral of a non-Jew if it is not held in a church or chapel, though it is preferable to avoid doing so, unless his attendance is necessary as a social or professional formality.

Hacham Ovadia has a long discussion regarding the question of attending a non-Jews funeral?

שו"ת יביע אומר חלק ב - יורה דעה סימן יא

מעשה בא לידי, בהיות כי קונסול ערל אחד מת. ומנהגם להוביל אותו לכנסייה שלהם, ואז הכומרים מתפללים עליו שם. ונתבקשתי מהרב הראשי מטעם המלך לייצג אותו, ולהכנס שם עד גמר הטקס, שיש בזה מפני דרכי שלום.

הרמב"ם בפ"י המשניות פ"ק דע"ז (יא): כ' בזה"ל: יודע לך שכל עיר של אומה שיהיה להם בה בית תפלה / תיפלה / שהוא בית עכו"ם בלא ספק אותה העיר אסור לעבור בה בכוונה, וכ"ש שאסור לדור בה. אבל אנחנו תחת ידיהם בעונותינו, ושוכנים בארצם אנוסים, ונתקיים בנו מ"ש ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן. ואם העיר דינה כן, ק"ו דין בית ע"ז עצמו שאסור לנו כמעט לראותו, וכ"ש להכנס בו. עכ"ל. מבואר להדיא שאסור להכנס בבית ע"ז.

וגרסינן בע"ז (יז ע"א), ר"ח ור' יונתן הוו קאזלי באורחא, מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא דע"ז, וחד פצי אפיתחא דבי זונות. א"ל חד לחבריה ניזיל אפתחא דע"ז דנכיס יצריה. א"ל איך ניזיל אפתחא דבי זונות ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא. כי מטו התם חזינהו איתכנעו מקמייהו. א"ל מנא לך הא (דסמכת אנפשך ולא מסתפית מיצר הרע. רש"י.) א"ל מזימה תשמור עליך תבונה תנצרך.

In relation to the issue of distancing oneself from idol worship and prostitution, the Gemara relates: **Rabbi Ḥanina and Rabbi Yonatan were once walking along the road when they came to a certain two paths, one of which branched off toward the entrance of a place of idol worship, and the other one branched off toward the entrance of a brothel. One said to the other: Let us go by the path that leads to the entrance of the place of idol worship, as the inclination to engage in idol worship has been slaughtered** and the temptation to sin in this manner no longer exists. **The other said to him: Let us go by the path that leads to the entrance of the brothel and overpower our inclination, and thereby receive a reward. When they arrived there, they saw that the prostitutes yielded before their presence, i.e., they entered the building out of respect for the Sages.**

וכ' התוס' (שם רע"ב), ניזיל אפתחא דבי זונות, מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח בית ע"ז כל מה שיכול, משום דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה, ומוקמי לעיל בע"ז, שהרי היה רוצה ללכת יותר אפיתחא דבי זונות.

תוספות ד"ה ניזיל

(SUMMARY: Tosfot deduces from our Gemara that one should distance himself from idols.)

מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודת כוכבים כל מה שיכול משום דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה ומוקמי לעיל בעבודת כוכבים שהרי היה רוצה ללכת יותר אפיתחא דבי זונות

Opinion: We see from here that it is normal to distance oneself from the doorstep of (a house of) idolatry as much as possible (see Avodah Berurah regarding the lesson that Tosfos is trying to teach us that it is not stated in the Gemara). The Pasuk indeed says, "Do not come close to the doorway of her house," and the Gemara earlier says this refers to idolatry. This is evident from the fact that he had more of an urge to go to the house of prostitution. (The Maharam explains that they went that way instead of by the idols because it must have been forbidden to go by the idols. Otherwise, it is inappropriate to travel near prostitutes, even with intent of getting reward for holding back one's evil inclination.)

ולכאו' יל"ד בד' התוס', דמנ"ל להוכיח מכאן להרחיק מפתח בית ע"ז. דילמא התם ה"ט כדקאמר דנכפיה ליצרין ונקבל אגרא. ונראה דמשמע להו הכי, שאם לא היה שום איסור בעברם על פתח בית ע"ז, בודאי שלא היו מביאים עצמם לידי נסיון. כמ"ש בסנהדרין (קז) לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון. ואין לומר דהתם ה"ט משום דסמך אקרא דמייתי מזימה תשמור עליך, דהא חלפי תרוייהו מקמי דא"ל אידך האי דרשא דקרא. א"ו שאף בעברם על פתח בית ע"ז לא פלטי מאיסורא.

וכן מצאתי הלום בשו"ת מהר"ש ענגיל (סי' פג), שאסר לנגר להעמיד חלונות בבית כנסייתם, דהוי נהנה מבית ע"ז. ול"ד לענין מו"מ ביום אידיהם. ע"ש. ומכאן צריך להזהיר לכל בעלי אומניות שלא להכנס לבית כנסייתם לתקן להם את המקום בבנין וסידור וכיור וריהוט של כלים קבועים וכדומה. + וכ"כ מהר"ם לובלין שם.

וכן בקדש חזיתיה להריטב"א בחי' (ע"ז יא): אהא דתנן עיר שיש בה ע"ז חוצה לה מותר. (לשאת ולתת עם היושבין חוץ לעיר שאין נמשכין אחר אותה ע"ז. כן פרש"י). מהו לילך לשם, בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור. ופרש"י, מהו לילך, לאותה העיר ביום ע"ז שלהם לספר עם א' מבני העיר. בזמן שהדרך מיוחדת אסור, לילך שם מפני חשד שנראה כעובדה. ע"כ. וכ' ע"ז הריטב"א, וטעם נכון הוא, דהא בגמ' אמרינן דחיישינן לחשדא, ואפילו במקום סכנה כגון דצחי מיא דאי לא שתי מאית. והוא בכלל אביזרא דע"ז שיהרג ואל יעבור. ולפ"ז אסור ליכנס לבית ע"ז, במקום שאין הגוים רגילין ליכנס שם אלא לצורך ע"ז בלבד. אבל אם יש שם חצר לדון או לעבור שם דרך קפנדריא וכו' מותר. ואפילו במקום הפסד ממון בלבד, דהו"ל כהא דתנן שאם אין הדרך מיוחדת לאותו מקום מותר. וכל כיו"ב מותר לעשותה קפנדריא, דקלון הוא. וכן אמרו בירושלמי מהו למיעבר קומי צלמניא. א"ל עבור קומי וסמי עינוי. עכ"ל. ומבואר יוצא שבתוך בית תיפלתם שאין נכנסין אלא לצורך ע"ז אסור ואפילו במקום פיקוח נפש

אולם הרא"ש בתשו' (כלל יט סי' יז) התיר במקום פיקוח נפש, שכתב, ששאלת על אשר ברח ונכנס בבית ע"ז להנצל, נ"ל שאין איסור ועון בדבר. ועוד יותר מזה אני אומר כי בארצנו נהגו הגוים שאף לכל מי שהיה חייב מיתה ונס אל בית ע"ז שלא יקחוהו משם, ואם יהודי ברח שם להנצל אין איסור בדבר. ול"ד למתראפא בעצי אשירה, דהתם ה"ט משום שסבור הישראל שיש ממש בע"ז וכו'. ועוד שלא אסרו להתרפאת אלא מעצי אשרה הנעבדת שהיא עצמה ע"ז שמשתחוין לה, אבל בית שמכניסין לתוכו ע"ז, אינו נקרא ע"ז וכן פסקו הטוש"ע /יו"ד/ (ס"ס קנז), שמי שנתחייב מיתה מותר לברוח לבית ע"ז ולהציל את עצמו.

ואין להקשות מהגמ' (יב) גבי מעיין המושך לפני ע"ז, שלא ישחה וישתה, שנראה כמשתחוה לע"ז, ומוקי לה דמייירי במקום סכנה, דאי לא שתי מיית (בצמא). ע"ש. אלמא דאף במקום סכנה אסור, וכמ"ש הריטב"א הנ"ל. שכבר דחה הר"ן (שם), דלאו מאית ודאי אמרינן, אלא שאפשר לבא לידי סכנה, שאם לא ישתה עכשיו שמא ימות בצמא קודם שימצא מים. ע"כ. אלא דאכתי ק"ק, דהא קי"ל דספק פיקוח נפש דוחה את השבת, כדן ודאי. (ערכין ז:). וה"נ אם איתא דפיקוח נפש דוחה איסור מראית העין בדין ע"ז, ה"נ ספק פיקוח נפש. והיה נראה לו' כעין מ"ש בהגמ"י (פ"ב מה' שביתת עשור אות ב) בשם ר"ת, שכיון שידוע החולה שהוא שבת, ואמר אני צריך, ואינו יכול לסבול מחמת החולי, מאכילין אותו, אפילו סבורים שהחולה אינו מסוכן, שהיכן מצינו סכנה לנשיכת כלב שוטה. ואל יטער הלשון (יומא פד) דחייף ביה מסתכן דנכית ליה מיית, שכן לשון התלמוד, דא"כ דדייקת לישנא מאי ספק נפשות. אלא מאי מיית שמתירא לחלות ולקלקל וכו'. ע"ש. וה"נ הכא. וע' בשו"ת הרדב"ז בלשונות הרמב"ם ח"ב (סי' קנג). ע"ש. אכן המאירי (ע"ז יב) הנ"ל כ', שדוקא גבי מעיין המשוך לפני ע"ז אסרו אף על גב דמיית, מפני שנראה כעובד ממש, אבל ההליכה מותרת. ע"ש. ודו"ק.

עכ"פ שלא במקום פיקוח נפש כל אפייא שוין לאסור להכנס בבית ע"ז. וכ"פ מרן בש"ע /יו"ד/ (ר"ס קנ) מצוה להתרחק מדרך ע"ז ד' אמות. וכן ראיתי להש"ך ובאה"ט (ר"ס קמט) שהביא דברי הרמב"ם בפ"י הנ"ל, לאסור להכנס בבית ע"ז. ע"ש. הן אמת. שיש קצת לפקפק מד' הרא"ש (פ"ק דע"ז ס"ס ט) בשם רבינו יונה, שלא אסרו לילך בעיר שיש בה ע"ז, אלא כשעושים יריד ביום אידם, לפי שמתקבצים מכמה מקומות והולכין שם, לפיכך אסרו שלא יהא נראה כא' מהם שהולך בסחורה לכבוד הע"ז. אבל לעיר שעושים שם יום אידם ואין הולכין שם משאר מקומות לא מצינו שאסרו לילך שם שלא יחשדוהו לעובד ע"ז

שו"ת יביע אומר חלק ב - יורה דעה סימן יא

שנראה לפ"ז שאף לחצר שיש בו ע"ז מותר לילך, הואיל ולר' יונה ולהרא"ש אינו אסור אלא כשעושין יריד ביום אידם, הא לא"ה שרי. ואפי' לפ"ד הרשב"א שאסר לילך שם ואפי' אין יריד שם. מ"מ משמע שאינו אסור אלא כשאינו עובר דרך משם למקום אחר, אבל כשעובר דרך למקום אחר שרי. אמנם בס' חסידים כ' שכל ההולך דרך שם אין תפלתו נשמעת תוך ל' יום. אבל אין מחמירים כל כך. ע"כ. וא"כ לכאול' י"ל דה"ה לבית ע"ז ג"כ. אולם נראה שלא התיר הרמ"א בחצר ע"ז אלא כשעובר דרך למקום אחר, וכמו שסיים אה"כ לפ"ד הרשב"א. אבל להכנס בבית ע"ז ממש, הא ודאי שאין מקום להתיר כלל. והרי הרא"ש והטור גופייהו דס"ל כר' יונה להתיר כשאין יריד, כתבו שדוקא במקום פיקוח נפש מותר להכנס לבית ע"ז. הלא"ה אסור, אלא ודאי כמש"כ. וזה פשוט לפע"ד. ומ"מ בס' חסידים מחמיר אפי' כשעובר בחצר הע"ז ללכת למקום אחר. והרמ"א פסק בהגה (ס"ב) להתיר, ושכן המנהג פשוט לילך דרך אותו חצר למקום אחר. וסיים, ומ"מ מדת חסידות הוא להתרחק מלילך בו, אם יש לו דרך אחר קצר כמוהו. (כ"מ בס' חסידים). ע"כ. ולכאורה ק' ע"ד הס' חסידים, מהירושלמי (פ"ג דע"ז הי"א), דקאמר בכמה עובדי עבור קומוי וסמי עיניה. (ולדברי הירוש' הללו כיון הריטב"א (ע"ז יא) הנ"ל.) וצ"ל דהתם מיירי כשאין דרך קצר כמוהו. אבל אם יש דרך קצר כמוהו טוב להחמיר, וכמו שסיים הרמ"א. וע' ע"ז (מח:), ובש"ע /יו"ד/ (סי' קמב ס"ט). ובזה א"ש ד' הרמ"א שכ' דמדת חסידות להרחיק מזה, ולכאול' היא חומרא דאתי לידי קולא, וכדאמר'

בירושלמי (פ"ג דמ"ק סוף ה"ז) מהו למיעבר קומי אדורי צלמא, א"ל ומה את פליג ליה יקר, עבור קומי וסמי עינוי. ע"ש. אלמא דאי לא אזיל התם הוי כפליג ליה יקרא. א"ו דשאני התם שמעקם דרכו ומרבה הדרך משום כך, אבל בלא"ה שפיר דמי. וע' ציון ירושלים ע"ז (ספ"ג). ועמ"ש בשו"ת מנחת אלעזר ח"ג (סי' מד). וי"ל ע"ד. ודו"ק.

ועדיין צריכין אנו למודעי, היאך הדין נוטה בזה"ז שאין הגויים עובדים ע"ז. וכבר מצאנו כיו"ב למרן בש"ע יו"ד/ (ס"ס קמח) וז"ל: י"א שאין כל הדברים הללו אמורים אלא באותו זמן, אבל בזמן הזה אינם עובדי ע"ז, לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם, ולהלוותם, וכל שאר דברים.

אכן אין זה ענין להתיר בנ"ד. כי הנה כ' הרמ"א (ר"ס קמא), צורות שתי וערב שמשותחין להם, דינם כצלם, ואסורים בהנאה בלא ביטול. אבל אותם שו"ע =שתי וערב= שתולים בצואר לזכרון, לא מקרי צלם ומותר. ע"כ. ומכיון שצורת השתי וערב אשר בבית כנסייתם היא ע"ז גמורה ואסורה בהנאה, ודאי שבית תפלתם קרו בית ע"ז. ודוקא לענין דאזלי ומודו לע"ז לא חששו בזה"ז.

שמותר לישראל שיש עליו נושים רבים, להכנס לבית תיפלתם ולהנצל מהתפיסה כמשפט המלכות. ואין בזה עון אשר חטא. שו"ת יביע אומר חלק ב - יורה דעה סימן יא

וציין לתשו' הרא"ש (כלל יט סי' יז) ועוד פו', דמוכח דאף משום דררא דממונא בלבד אין איסור בדבר וכו'.

וכ"כ בס' חסידים (סי' תלה), נכרי א' היה חייב ליהודי כסף וכשהיה תובעו היה הולך הנכרי לבית תפלתו/תיפלתו, ופעם א' הלך אחריו לבית הע"ז, ונתחרט, ושאל לזקן להורות לו מה לעשות, א"ל בכל שנה באותו יום תתענה. וכן עשה. יהודי אחד הלך בחצר בית ע"ז, כשיצא שמע ב"ק ואותי השלכת אחרי גויך והתענה כל ימיו. ע"ש. והחיד"א בפי' ברית עולם שם, הביא ג"כ דברי מז"ה החסל"א (עין הקורא נהר טז), שהנכנס בבית תפלתם/תיפלתם/ הוא בכנפי הסט"א, ומטמאין אותו מעט מעט ולא ידע כי בנפשו הוא וכו'. ע"ש. וכל זה מאשר ומקיים מה שדייקנו לעיל שלא התירו אלא במקום פיקוח נפש. וכ"כ בדרכי תשובה (ס"ס קנז) בשם תוספת ראשונים, שאם אין פיקוח נפש אסור, כדמוכח בתוספתא (פ"ק דע"ז ה"ג). ע"ש. ומכ"ש שאף אם יש פיקוח נפש דעת הרשב"א לאסור משום דהוי אביזרא דע"ז. וכן דעת הריטב"א. וע' בארחות חיים יו"ד (דף רלא), שמתחלה סתם להתיר אם יש פיקוח נפש, ושוב הביא ד' הרשב"א לאסור. ועכ"פ הבו דלא להוסיף עלה להתיר משום דררא דממונא או משום איבה

(ח) זאת תורת העולה שאסור ללכת לכנסייתם, אפי' אם היה בזה מפני דרכי שלום, ומכ"ש שאין בזה אלא קירוב דעות לנשוא חן בעיניהם. ועל אחת כמה וכמה שנוהגים באותה שעה לקטר קטורת לע"ז, וצועקים ואינם נענים בתפלתם. וע' בספר חסידים (סי' תלה) שכ' בזה"ל: א"ל לחכם למה לא תלך לקראת המלך, א"ל כי מביאים פסל שלהם וקטורת ע"ז תועבה. לכך לא אלך שם. ע"כ. הרי שאע"פ שמצוה לרוץ לקראת מלכי אוה"ע, וגם דוחים איזה איסורים מדרבנן משום מצוה זו, וכמ"ש בברכות (יט): וע"ע בש"ע א"ח (סי' רכד ס"ט). מ"מ כשיש שם ע"ז וקטורת שלהם אין ללכת שם. [וע' בשו"ת מעשה אברהם (חאו"ח סי' מח). ובס' אור שמח (פ"ו מה' יום טוב הי"ד). ובשו"ת בכורי יעקב זריהן (סי' ז). ואכמ"ל]. ומכ"ש ללכת במקום המוכן לפורענות מקום הטינופת והסט"א, לחזות בהקטירם קטורת זרה ותועבה. וק"ו לרב בישראל שילך לשם (עם פמליית משרד הרבנות) בתלבושת רשמית ובגלימא דרבנן, הא ודאי שיש בזה ח"ו חילול ה'. וצריך להתאזר בכל עוז ותעצומות לבטל המנהג הרע, שהוא אותיות גהנם. ובמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב. ויהי רצון שיתקיים בקרוב מקרא שכתוב (צפניה ג ט), כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. אמן.

שו"ת יביע אומר חלק ז - יורה דעה סימן יב

גם הרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (חאו"ח סי' כ סעיף מו) כתב, אודות הקלפי של הבחירות שנמצא בבית תפלתם, אם מותר להכנס לשם, וכתב, שהדבר פשוט שאסור להכנס לכניסיה שלהם ששם תלוי שתי וערב, ומקור לסטרא אחרא, והנכנס לשם לא יבצר ממנו השראת טומאה של הסטרא אחרא, ויפגל גופו ונפשו. ובס' מגיד מישרים פ' בחקותי מבואר שיש בזה משום אל תפנו אל האלילים וכו'. עכת"ד. גם בשו"ת משנה הלכות חלק ו' (סי' קלט) נשאל בכיוצא בזה, בקלפי של הבחירות לעיריה או למדינה, שנתונה באולם המחובר לכניסיה של הנוצרים, ופסק לאסור להכנס לשם כדי להצביע, כי אף שאין באולם הזה ע"ז, מ"מ כיון שהוא מחובר לבית ע"ז אסור להכנס לשם כדין בית ע"ז עצמו, ועוד דהא קי"ל שצריך להתרחק ד' אמות מבית ע"ז, וכו'. ע"ש. וכ"ש בבית ע"ז עצמו שאסור להכנס לשם. וכן העלה הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה ח"ג מיו"ד (סי' קכט סעיף ו). ע"ש. וכעת ראיתי בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד (סי' צא) שאסר ג"כ. ע"ש. אלא שלא זכר שר את יוסף שכבר קדמתיו בשו"ת יביע אומר ח"ב הנ"ל. וע' להגאון החסיד מהר"א מני בזכרונות אליהו א"ח (עמוד קכז) שכתב, ולפע"ד נראה שרוב מה שהתירו הפוסקים משום איבה, אין להתירם בזמן הזה, שדוקא בזמניהם שהיו הגוים עושים עלילות ברשע, יש לחוש שיעליל עליו עלילה, אבל בזמן הזה שאינו יכול לעשות שום היזק, בלא דין ומשפט, וליכא להאי חששא, תהוי ליה איבה ואיבה, והרי בענין דררא דממונא אין חוששים היהודים לאיבה, ולמה לנו לחוש להתיר באיסורים משום איבה. אטו לא תהיה כהנת כפונדקית. ע"ש.

Question: Why would a Jew be forbidden to attend a religious funeral of a non-Jew? If you are an observant Jew in particular I presume that the rituals of another “faith” would simply be nonsensical, and there would be no danger of a sudden conversion.

Answer:

1. There is a prohibition to attend or to watch a religious ceremony, which involves any element of idol worship,^{1 2} including marching behind a “cross”³ or praying to Jesus or to his icon.
2. Similarly, it is forbidden to enter a church, as it is defined as a place of idol worship.⁴

¹ These type of questions were discussed several times in the past in the *Shut BeMareh Habazak*. For more details, see part 1, response 59-60; part 3, response 112, 114; and part 5, response 75

² *Mishna Avoda Zara*, pg 11b; *Shulchan Aruch, Yoreh Deah* 149:1. It is all the more so in our situation.

³ See footnote 4 regarding the definition of Christianity as being idol-worship. See also the response of *Trumat Hadeshen* 196; *Rema, Yoreh Deah* 141:1; and *Yechaveh Daat*, part 3, chapter 65 on the categorization of a cross as an object of idol-worship, and the difference between a big cross, which is considered an object of idol-worship for all purposes, and a small cross worn as a necklace. We were informed from oral sources that in a Catholic funeral, all those present march behind a big cross which the priest carries. In the book, *Tzeida Ladrech*, Pg. 192 (8,1), it is written that it is forbidden to take part in a Catholic funeral, because an idol-worship ritual is included in it. The author also gives a good suggestion for evading such a ritual: to apologize and to explain that it is improper to take part in a religious ceremony when one does not identify emotionally with the religion, and that doing so can even be considered an insult to the deceased.

⁴ *Igrot Moshe (Yoreh Deah* III, 129:6); *Tzitz Eliezer* XIV, ch. 91; *Yabia Omer* (II, *Yoreh Deah* ch. 11, and VII *Yoreh Deah* ch. 12); and *Yechaveh Daat* (VIII, ch.45).

Is it permissible for a Kohen to attend the funeral of a non-Jew, such as if he has a non-Jewish neighbor or business associate whose relative passes away? As we know, the Torah forbids Kohanim from coming in contact with Tum'a (ritual impurity), and they may therefore not be under the same roof as a Jewish corpse. The question thus arises as to whether this applies to gentile corpses, as well.

It must first be clarified that we deal here only with a ceremony held in a funeral parlor, as opposed to in a chapel or church; there is no question that one may not attend a service in a chapel or church.

As for ceremonies held in funeral parlors, this question hinges on the issue debated already in the Talmud as to whether gentile corpses transmit Tum'a in the same manner as Jewish corpses.

